

Literatura espanyola del realisme i del modernisme

Codi: 100593

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i Literatura Espanyoles	OB	2	1
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OB	2	1
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OB	2	1
2504012 Estudis d'Espanyol i Xinès: Llengua, Literatura i Cultura	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Juan Rodríguez Rodríguez

Correu electrònic: Juan.Rodriguez@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

Fernando Valls Guzmán

Prerequisits

Atès que l'estudiant ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i les obligatòries, haver adquirit les competències bàsiques, ha de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit.

Així mateix es considera que l'estudiant coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. No obstant, podrà aplicar les normes específiques que pugui indicar-li el professor de l'assignatura, si així ho creu necessari.

Objectius

Es pretén oferir un panorama del desenvolupament de la literatura espanyola en els seus diferents gèneres des de la Revolució de 1868 fins al final de la primera fase de la Restauració, el 1910. Per tant, s'estudiarà la configuració dels moviments estètics i literaris essencials del període : la recepció a Espanya del Realisme i del Naturalisme i els seus principals produccions en les dècades dels setanta i vuitanta del segle XIX; la crisi de la fi de segle i la recepció, desenvolupament i esgotament del Modernisme a la primera dècada del XX. Aquest panorama general es completarà amb l'estudi detallat d'obres significatives de les diferents tendències. La finalitat de l'assignatura és que els estudiants adquireixin un coneixement general de les dinàmiques literàries del període, en què aprenguin a distingir entre textos sorgits de diferents plantejaments estètics, i

s'exercitin en l'anàlisi i comentari de textos i obres de diferents gèneres amb la història literària, social i política d'un moment concret com a teló de fons. Però, a més, els alumnes han d'estar familiaritzats amb la bibliografia més important del període, tant pel que fa a les edicions dels textos, com als estudis. En els continguts de l'assignatura es tindran en compte aspectes relacionats amb la perspectiva de gènere.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Demostrar que es coneix la història de la literatura espanyola i hispanoamericana, amb atenció especial a l'evolució de gèneres, moviments, corrents, tendències i estils, i relacionar-los amb el seu context històric, artístic i ideològic.
- Dominar les tècniques i els mètodes del comentari literari de textos i de l'anàlisi crítica d'obres en conjunt, així com de les disciplines afins: retòrica i poètica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Estudis de Català i Espanyol

- Demostrar que es coneix la història de la literatura espanyola i hispanoamericana, amb atenció especial a l'evolució de gèneres, moviments, corrents, tendències i estils, i relacionar-los amb el seu context històric, artístic i ideològic.
- Dominar les tècniques i els mètodes del comentari literari de textos i de l'anàlisi crítica d'obres en conjunt, així com de les disciplines afins: retòrica i poètica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Demostrar que es coneix la història de la literatura espanyola i hispanoamericana, amb atenció especial a l'evolució de gèneres, moviments, corrents, tendències i estils, i relacionar-los amb el seu context històric, artístic i ideològic.
- Dominar les tècniques i els mètodes del comentari literari de textos i de l'anàlisi crítica d'obres en conjunt, així com de les disciplines afins: retòrica i poètica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.

Estudis d'Espanyol i Xinès: Llengua, Literatura i Cultura

- Aplicar els coneixements sobre literatura espanyola i hispanoamericana a la identificació dels gèneres, moviments, corrents, tendències i estils.
- Comentar textos literaris en espanyol i en xinès, situar-los en el seu moment històric i relacionar-los amb el corrent literari al qual pertanyen.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar amb precisió les tècniques de recopilació, organització i ús de la informació i documentació.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar una situació i identificar-ne els punts de millora.
2. Comentar un text del Realisme i el Modernisme amb les figures de pensament i d'expressió.
3. Comentar un text del realisme i el modernisme amb les figures de pensament i d'expressió.
4. Contextualitzar socialment i ideològicament la producció literària del Realisme i el Modernisme.
5. Contextualitzar socialment i ideològicament la producció literària del realisme i el modernisme.
6. Discriminar i analitzar les principals característiques dels gèneres de la literatura del Realisme i el Modernisme espanyols.
7. Discriminar i analitzar les principals característiques dels gèneres de la literatura del realisme i el modernisme espanyols.
8. Discriminar i reunir la bibliografia crítica bàsica que ha conformat el camp d'estudi de les principals obres i autors de la matèria.
9. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
10. Interpretar críticament obres literàries tenint en compte les relacions entre els diferents àmbits de la literatura i la relació de la literatura amb les àrees humanes, artístiques i socials.
11. Interpretar críticament obres literàries tenint en compte les relacions entre els diferents àmbits de la literatura i la seva relació amb les àrees humanes, artístiques i socials.
12. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
13. Relacionar aspectes literaris de diferents obres de la literatura del Realisme i el Modernisme espanyols.
14. Relacionar aspectes literaris de diferents obres de la literatura del realisme i el modernisme espanyols.

Continguts

TEMARI

1. Introducció històrica. De la Revolució de 1868 a la Setmana Tràgica (1909). El sistema polític de la Restauració i la cultura espanyola.
2. La recepció del Realisme i del Naturalisme a Espanya.
3. Desenvolupament dels diferents gèneres literaris entre 1868 i 1890.
4. La crisi del model Realista i Naturalista a la dècada dels 90.
5. La recepció del Modernisme a Espanya.
6. Desenvolupament dels diferents gèneres literaris entre 1895 i 1910.
7. La crisi del Modernisme i l'emergència de les primeres avantguardes.

LECTURES OBLIGATÒRIES

Leopoldo Alas, Clarín, *La Regenta*, Crítica (Biblioteca Clásica, 10), Barcelona, 2006. Edició de José Luis Gómez, estudi preliminar de Sergio Beser, anotació i revisió de Rebeca Martín. [1884-1885].

AA.VV., *Antología de la poesía modernista española* a cura dels professors de l'assignatura.

Ramón del Valle-Inclán, *Romance de lobos. Comedias bárbaras III*, Espasa Calpe (Austral, 344), Madrid, 2006. Ed. de Ricardo Doménech [1908]; Espasa Calpe, (Clásicos castellanos, 35), Madrid, 1995. Ed. d'Antón Risco.

Metodologia

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'alumne es distribueix de la manera següent:

- Activitats dirigides. Aquestes activitats es divideixen en classes magistrals i en seminaris i pràctiques dirigits pel professor, en què es combinarà l'explicació teòrica amb la discussió dels textos.
- Activitats supervisades. Es tracta de tutories programades pel professor, dedicades a la correcció i comentari de problemes en els diferents nivells d'anàlisi literària.
- Activitats autònomes. Aquestes activitats inclouen tant el temps dedicat a l'estudi personal com a la realització de treballs i comentaris analítics, així com a la preparació de presentacions orals.
- Activitats d'avaluació. L'avaluació de l'assignatura es durà a terme mitjançant proves escrites.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals, seminaris i pràctiques que es combinen amb la discussió de tot tipus de texts.	60	2,4	5, 7, 14
Tipus: Supervisades			
Tutories programades dedicades a corregir i comentar problemes de nivells diferents d'anàlisi literari	12	0,48	3, 12
Tipus: Autònomes			
Estudi personal i realització de treballs, comentaris analítics i presentacions	75	3	3, 12

Avaluació

Per a optar a l'aprobat és obligatori haver completat totes les lectures del curs.

L'avaluació de l'assignatura es sustentará en les següents activitats (s'indica entre claudàtors el pes específic de cadascuna d'elles en la nota final):

- 1) Lliuraments de comentaris de textos o treballs relacionats amb la matèria impartida que s'acordin amb el professor [20%].
- 2) Una prova escrita sobre la matèria impartida durant la primera meitat de l'assignatura [40%], que abastará els temes relatius al Realisme-Naturalisme i *La Regenta*.
- 3) Una segona prova escrita sobre la matèria impartida en la segona meitat de l'assignatura [40%], que abastará els temes relatius a la poesia modernista i *Romance de lobos*.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptará el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fóruns, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc., assegurant que tot l'estudiantat hi pot accedir.

Quant a l'expressió escrita, s'entén que l'estudiant redacta paràgrafs amb contingut ple, coherents i ben desenvolupats. Les faltes (d'ortografia, sintaxi, errors de puntuació, repeticions innecessàries, anglicismes, catalanismes, etc.) descomptaran 0,25 punts cadascuna. Quedará directament suspesa una prova amb més de 10 faltes.

Els exercicis realitzats per l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, sota cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'estudiant ha d'explicitar convenientment a la bibliografia els documents que ha fet servir i donar la referència completa de totes les cites que s'inclouin. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen ocasionará automàticament la qualificació de suspens (0).

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 a aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

La revisió de les proves es realitzarà en una entrevista en les hores convingudes amb el professor.

Recuperació:

Per poder accedir a la recuperació és obligatori presentar-se a les dues proves escrites del curs.

L'estudiant podrà fer la recuperació d'alguna d'aquestes proves en el cas de suspendre una sola de les dues o tres activitats d'avaluació indicades (treballs i exàmens) i tenir una nota de conjunt mínima de 3,5.

El resultat de la prova de recuperació substituirà la nota de la prova suspesa per calcular la nota final de l'assignatura.

Es considerarà No avaluable als estudiants que no realitzin més del 30 % de les activitats o proves.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Lliurament de comentaris de text i treballs.	20 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Primera prova escrita	40 %	1,5	0,06	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Segona prova escrita	40 %	1,5	0,06	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14

Bibliografia

Es tracta d'una bibliografia seleccionada sobre els temes objecte d'estudi. La bibliografia específica dels autors i temes estudiats es facilitarà al llarg del curs.

ALONSO, Cecilio, *Historia de la literatura española. 5: Hacia una literatura nacional. 1800-1900*, Crítica, Barcelona, 2010.

ALLEGRA, Giovanni, *El reino interior. Premisas y semblanzas del Modernismo en España*, Encuentro, Madrid, 1986.

BESER, Sergio, *Leopoldo Alas, crítico literario*, Madrid, Gredos, 1968.

_____, «*Verba manent*». *Estudios y ensayos literarios*, Vigo, Editorial Academia del Hispanismo, 2010.

BLOM, Philipp, *Años de vértigo. Cultura y cambio en Occidente, 1900-1914*, Anagrama, Barcelona, 2010.

COLETES BLANCO, Agustín, coord., *Clarín, visto en su centenario (1901-2001): seis estudios críticos sobre Leopoldo Alas y su obra*, Oviedo, Real Instituto de Estudios Asturianos, 2002.

DURAND, Frank, ed., *"La Regenta" y Leopoldo Alas*, Madrid, Taurus, 1988.

GARCÍA SARRIÁ, Francisco, *Clarín o la herejía amorosa*, Madrid, Gredos, 1975.

HUERTA CALVO, Javier, ed., *Historia del teatro español*, Madrid, Gredos, 2003, vol. 2.

LAVAUD, Jean-Marie, *El teatro en prosa de Valle-Inclán (1899-1914)*, Barcelona, PPU, 1992.

LISSORGUES, Yvan, ed., *Realismo y naturalismo en España en la segunda mitad del siglo XIX*, Barcelona, Anthropos, 1988.

_____, *Leopoldo Alas, Clarín en sus palabras (1852-1901). Biografía*, Oviedo, Ediciones Nobel, 2007.

LITVAK, Lily, ed., *El Modernismo*, Madrid, Taurus (*El escritor y la crítica*), 1981^{2a}.

- LÓPEZ, Ignacio Javier, *La novela ideológica(1875-1880). La literatura de ideas en la España de la Restauración*, Madrid, Ediciones de la Torre, 2014.
- MAINER, José-Carlos, *La edad de plata (1902-1939). Ensayo de interpretación de un proceso cultural*, Madrid, Cátedra, 1981^{2ª}.
- _____, ed., *Modernismo y 98*, tomo 6 de la *Historia y crítica de la literatura española*, Barcelona, Crítica, 1979.
- _____, *Modernismo y 98. Primer suplemento*, tomo 6/1 de la *Historia y crítica de la literatura española*, Barcelona, Crítica, 1994.
- _____, *Historia de la literatura española. Modernidad y Nacionalismo (1900-1939)*, Barcelona, Crítica, 2010.
- _____, *La escritura desatada. El mundo de las novelas*, ed. muy ampliada, Palencia, Menoscuarto, 2012.
- MARTÍNEZ CACHERO, José María, ed., *Leopoldo Alas «Clarín»*, Madrid, Taurus (*El escritor y la crítica*), 1978.
- NAUPERT, Cristina, *La temalogía comparatista entre teoría y práctica: la novela de adulterio en al segunda mitad del siglo XIX*, Madrid, Arco/Libros, 2001.
- OLEZA, Juan, *La novela del siglo XIX. Del parto a la crisis de una ideología*. Barcelona, Laia, 1984.
- OLIVA, César, *Teatro español del siglo XX*, Madrid, Síntesis, 2002.
- ROMERO TOBAR, Leonardo, coord., *Siglo XIX (II)*, Tomo 9 de la *Historia de la literatura española* dirigida por Víctor García de la Conche, Madrid, Espasa Calpe, 1996.
- RUBIO CREMADES, Enrique, *Panorama crítico de la novela realista-naturalista española*, Madrid, Castalia, 2001.
- RUIZ RAMÓN, Francisco, *Historia del teatro español*, Madrid, Alianza, 1971, 2 vols,
- SIEBENMANN, G.; *Los estilos poéticos en España desde 1900*, Madrid, Gredos, 1973.
- SOBEJANO, Gonzalo, *Clarín en su obra ejemplar*, Madrid, Castalia, 1985.
- SOTELO VÁZQUEZ, Adolfo, *El naturalismo en España: Crítica y novela*, Salamanca, Almar, 2002.
- TORRES NEBRERA, Gregorio, *Las «Comedias Bárbaras» de Valle-Inclán. Guía de lectura*, Madrid, Ediciones de la Torre, 2002.
- ZAVALA, Iris M., ed., *Romanticismo y realismo*, tomo 5 de *Historia y crítica de la literatura española*, Barcelona, Crítica, 1982.
- _____, *Romanticismo y realismo. Primer suplemento*, tomo 5/1 de *Historia y crítica de la literatura española*, Barcelona, Crítica, 1994.
- RECURSOS D'INTERNET
- «Realismo y Naturalismo» (*Aula de Letras*) [<http://www.auladeletras.net/material/real.pdf>]
- Mercedes Laguna González, «El Naturalismo en la novela española», *Lindaraja* [<http://www.filosofiyaliteratura.org/Lindaraja/literatura.htm>]
- Biblioteca Miralles (Biblioteca de la Literatura Española del Siglo XIX) [<http://www.bibliotecamiralles.org/>]
- Leopoldo Alas (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes) [http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/Clarín/]
- Emilia Pardo Bazán (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes) [http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/pardo_bazan/index.shtml]

José María de Pereda (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes)
[http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/pereda/]

Juan Valera (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes) [http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/valera/]

Proyecto Filosofía en Español(contiene una buena biblioteca de textos del fin de siglo).
[<http://www.filosofia.org/>]

Ángel Ganivet (1865-1898) (*blog* dedicado al escritor granadino). [<http://www.angelganivet.blogspot.com/>]

Rubén Darío, *El Modernismo y otros textos críticos* (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes)
[<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/01371963766703757432257/index.htm>]

Fin de siglo: poesía modernista [<http://www.spanisharts.com/books/literature/modernismo.htm>]

Fundación Zenobia-Juan Ramón Jiménez [<http://www.fundacion-jrj.es/>]

Juan Ramón Jiménez (Centro Virtual Cervantes). [<http://cvc.cervantes.es/literatura/escritores/jrj/default.htm>]

Juan Ramón Jiménez (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes) [
http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/juanramonjimenez/]

«Pío Baroja, todavía» (*Guipuzkoakultura.net*) [<http://piobaroja.gipuzkoakultura.net/index-es.php>]

El teatro de Valle-Inclán [<http://www.spanisharts.com/books/literature/tvinclan.htm>]

Cátedra Valle-Inclán (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes) [
<http://www.cervantesvirtual.com/portal/catedravalleinclan/>]

El Pasajero. Revista de Estudios sobre Ramón del Valle-Inclán [<http://www.elpasajero.com>]

Sociedad de Literatura Española del Siglo XIX (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes).
[<http://www.cervantesvirtual.com/portal/slesxix/>]